ՔՍԱՆԸՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1415 — ՇԱԲԱԹ — 28 — ՅՈՒԼԻՍ — 1878

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պօլսոյ համար 180 ղր.
» Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պօլսոյ » 90 ղր.
» Գաւառաց » 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 50 փր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար գատ սակարկութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս դրկուած լրագրաց ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր —Յնորհքին պիտի ուղղուի, Կ. Պօլիս, Չինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը։
Չամուրը ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 28 ՅՈՒԼԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 5 յուլիս.

Անգղիոյ և Թիւրքիոյ հետ աւարտուած դաշնադրութեանց վաւերացումը փոխանակեցաւ, և դաշնադրութիւններն այս օրէն սկսեալ գործադրելի են։

Վիեննա 5 օգոստ.

Պոսնայի մէջ արժէքները միշտ բարձրանալու վրայ են։

Երէկ կիրակի 'ի պատիւ Շահին արքունական խառնախաղային խումբ բազմութիւն ներկայ էր։

Երէկ 41 հոգի բռնուեցան քոլէրայէն։

Փարիզ 5 օգոստ.

Մաք-Մահոն մարաջախտը Բուրժ գնաց՝ հրացանական փորձերու ներկայ գտնուելու։

Մադրիտ 5 օգոստ.

Անտալուսիոյ մէջ սարսափ տիրած է։ Վալէնսիա գեռ կ'ընդդիմանայ։

Քարթաժէնի անձնատուութիւնը մօտալուտ է։

Վիժիլանթէ շոգենաւը գերի բռնող Բրուսիացի նաւապետը կանչուեցաւ իր կառավարութենէն։

Փարիզ 6 օգոստ.

Ֆրոստորֆէն կը գրեն թէ Շամպօրի կոմսը Փարիզի կոմսին այցելութիւնն ընդունած է երէկ։ Փարիզի կոմսը Պուրպոնեան տոհմին գլուխ կը ճանչէ Շամպօրի կոմսը, և կ'ընդունի որ Գաղղիոյ Թագն Ազգային ժողովը միայն կրնայ տալ։

Փարիզ 6 օգոստ.

Փարիզի կոմսին և Շամպօրի կոմսին երկխօսան տեսակցութիւնը խիստ սիրալիր եղաւ, բայց աշխարհաքաղաքական խնդիրներէ խուսափեալ պաշտօնական։ Փարիզի կոմսն Օռլէանեան գերդաստանին յարգանքն ու անձնատուութիւնը յայտնեց Շամպօրի կոմսին, որ երկուշաբթի օրն ալ Ֆրօհստորֆի պալատին այցելութիւնն ընդունած էր։

Օրինաւորական խնդիր բացիր կ'ըսէ թէ Շամպօրի կոմսը շատ գոհ եղած է այս տեսակցութենէն, և այսօր Վիեննա երթալով փոխադարձ այցելութիւն պիտի տայ Փարիզի կոմսին։

«Ժուռնալ տը Փարի» լրագրին խմբագրապետ Պ. Հէրվէ և «Տիզնէօվիէմ Սիէքլ» (19րորդ դար) լրագրին խմբագրապետ Պ. Էտմոն Աբու այս առաւօտ մենամարտութեան բռնուեցան, և Պ. Աբու թեթեւակի վիրաւորուեցաւ։

Մադրիտ 6 օգոստ.

Վալանս քաղաքին դիմադրութիւնը տկարացաւ։ Քարթաժէնի ապստամբները երկպառակեալ են։

Կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ապստամբութիւնը նուաճելէն ետքը Փարլամենտին դէմ մեծ ազդեցութիւն պիտի բանեցնէ։

Բրուսիոյ կառավարութիւնն Սպանիոյ ծովեզերքները գտնուող Բրուսիական նաւախումբին հրամանատարին վարմունքը դատապարտեց։

Գերմանիոյ կառավարութեան Սպանիոյ մէջ ունեցած գործակատարներուն ղրկած հրահանգն՝ իր ազգակիցներն անհանգստութենէ պաշտպանելու միայն կը կայանայ։

Լոնտրա 6 օգոստ.

Ամերիկ արքայազն երէկ Նիւկասըլէ Ցախմարքայի Թագաւորին Թերրանսէն հրամեր օղջեան հետ, որ կ'ըսէ Լիւպնուշէնը քովն է։

Հոս եկած լուրերը՝ Գաղղիոյ մէջ այս տարուան արմտեաց հնձոց պակասը 12—15 միլիոն հեկթօլիթր կը հաշուեն։

Պէշթ 6 օգոստ.

Այսօր 42 հոգի բռնուեցան քոլէրայէն։

Շահը բազմաթիւ պատուանշան բաշխեց արքունեաց պաշտօնատարներուն։

Փարիզ 6 օգոստ.

Ժուռնալ տը Փարի լրագիրը Փարիզի կոմսին Ֆրոստորֆ երթալուն վերաբերեալ յօդուած մը մէջ կը հաստատէ թէ Օռլէանեան գերդաստանին գլխուն այս այցելութեան նպատակը Պուրպոնեան երկու ճիւղերն հաշտեցնել է, և Օռլէանեան կուսակցութիւնն ալ անոր համամիտ է այս գործին մէջ։

Վիեննա 6 օգոստ.

Գերմանիոյ գործակատար մ'եաս 'ի պատիւ Շահին խնջոյք ու պարահանդէս մը Շէօնպրունի պալատին մէջ. Շահն և իր ուղեկիցներն արտասովոր էին հրաւիրեալներուն։ Այսօր Շահը պիտի մեկնի հոսկէց և եկած ճամբով Պրինտիզի վրայէ դառնայ։

Վիեննա 7 օգոստ.

Կայսրն իր ձեռօք Ս. Ստեփաննոսի ասպետական մեծ խաչը տուաւ Շահին։

Երէկ 42 հոգի բռնուեցան քոլէրայէն։

Շամպօրի կոմսին ու Փարիզի կոմսին տեսակցութիւնն երեք ժամ տեւեց։

Պէրլին 7 օգոստ.

Կայսրն հիմա Կասթէյն կը գտնուի. Հաւանականապէս հոկտեմբերի մէջ Վիեննա պիտի երթայ ցուցահանդէսը տեսնելու։

Փարիզ 7 օգոստ.

Վիեննայէն լուր կու տան թէ Շամպօրի կոմսին ու Փարիզի կոմսին երէկ տուած այցելութիւնը կատարեալ հաշտութիւն յառաջ բերած է այս երկու ճիւղերուն մէջ։ Դատողութեանց մէջ ծագած խռովութեանց մէջ Փարիզի կոմսին հետեւեալ խօսքերն ըսեր է Շամպօրի կոմսին. «Կուգամ ոչ միայն իմ անձին, այլ և Գաղղիոյ մէջ միապետական սկզբան միակ ներկայացուցիչը ճանչնալու»։ Օրինաւորականք և Օռլէանեանք Շամպօրի կոմսին և Փարիզի կոմսին այս փոխադարձ այցելութիւններէն 'ի վեր ամենայն ձեռնարկած են իրարու։

Գ. Օտիլոն Պառօ մեռաւ։

Լոնտրա 7 օգոստ.

Օսմ. փոխ.	51 3/16
փոխ 1869	62 13/16
» 1871	67 7/8
» 1872	84 5/8 — 80 1/8
Անգղ. փոխ.	92 13/16
Աֆիոն	24—
Մօհէր	31—32

Լիվէրբուլ 6 օգոստ.

Բամպակ Մ. Ն.	9 1/8
Վաճառուած	14000 հակ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բարձր. Խալիլ փաշայ Մանսուր փաշան չորեքշաբթի օրը Գայթան չիֆթլիքէն Աղեքսանդրիա գնաց։ Հինգշաբթի օրն ալ Հասան, Իպրահիմ և Թօսուն փաշաները Գալատէն շոգենաւ Աղեքսանդրիա գնացին։ Կ'ըսուի թէ Բարձր. Խալիլ ալ երկուշաբթի օրը պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։

Պարսից Շահը մեծ փառաւորութեամբ ընդունելու պատրաստութիւններ կան. Տրուելիք հացկերոյթներուն ու հանդէսներուն ինչպէս նաև պտոյտներուն ծրագիրն արդէն որոշուած է։

Մայրաքաղաքիս Գաթոլիկներն ալ իրենց վեհապետին արժանաւոր ընդունելութիւն մ'ընելու համար հանգանակութիւն մը բացած են, որ արդէն 2500 լիրայի հասած է։ Երկու Աւստրիական շոգենաւ վարձած են մինչև Տանուբ—գալէ դիմաւորութեան երթալու համար։

Կը լսենք թէ լրագրական նոր օրինաց ծրագիրը Պետական Խորհրդոյ քննութեանը ներկայացեր է։

Հեռագրաց և Թղթատարութեանց վերատեսչութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ այսուհետեւ Ֆրանսերէն հեռագրական թղթակցութիւն բացուած է Իէնի—Զաարայի հետ, ուր աս առաջ Թուրքերէն թղթակցութիւն միայն կար։

Մայրաքաղաքէս Եւրոպա ղրկուած 20 բառով պարզ հեռագրի մը գինն է 15 ղրշ Մէճիտիէ։

Անկէց քանի մը շաբաթ առաջ Գարթալի գիւղաքաղաքին մէջ սպանութեան ոճիր գործող Չալըճ Մ'օպաճեան խոստովանեց չորեքշաբթի օրը կախաղանով դատապարտուեցաւ։

Տրապիզոնէն կը գրեն թէ Զափրանի Միւտիրը յաջողեր է երկրին մէջ սարսափ սփռող աւազակ մը բռնելու, որ իւր ձեռօք տասնեւինն մարդ սպաննած և ուրիշ անթիւ ոճիրներ գործած է եղեր։

Փէյրութէն գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Մուսուլ Գալ Աբաս անուն Տրիպոլցի մը՝ երկու քրիստոնեայ սպաննելով 'ի մահ դատապարտուեր և Փէյրութ—Լաստին քաղաքին մէջ կախուեր է։

Երեքշաբթի օրը՝ Թարապիա՝ 10 տարեկան Յոյն տղայ մ'իւր հօրեղբօր հետ նոյն ծովածոցին երկաթ նաւակ մը տեսնելու երթալով, եա գահավիժելու համար մեկնած ժամանակ ծովը կ'իյնայ և ծովը կ'երթայ։ Հօրեղբայրը նոյն նաւուն սա-կը քշուի, ամէն ջանք անօգուտ կըլլան ազատելու, և չորեքշաբթի առաւօտ խեղճ տղուն դիակը կը գտնուի։

Հինգշաբթի առաւօտ Պէյլէրպէյ խորշակաթ մը քանի մը պատանիներու հետ վէճի բռնուելով և վէճը ծեծկռտուքի փոխուելով, կը զարնեն և գրպանէն ատրճանակ մը հանելով անոնցմէ մէկը կը զարնէ, որ հոն գտնուող կամ անցնող երկու մարդ կը զարնուին։ Մէկը ծանրապէս վիրաւորուած է, Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զայն։

Թուրնովայի Թունա լրագրին վերջին թուոյն մէջ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը տեսնուին քոլէրայի ընթացքին վրայ։

Յուլիս 11էն մինչև 18, հրեէ, Թուլչայի մէջ քոլէրա պատահած չէ, Լոմի մէջ յուլիս 15ին ու 16ին 20 հոգի բռնուեր են։ Սիլիստրէի մէջ յուլիս 26ին մարդ մը բռնուեր մեռեր է։ Ֆէրտալ գիւղին մէջ, մինչև յուլիս 13, 140 հոգի բռնուեր և 85ը մեռեր են։

Սոֆիայի Պէրքովիցա գիւղին մէջ քոլէրան բոլորովին դադրած է։ Խօշալի Ջումա—Չէլճէ գիւղին մէջ 3 հոգի բռնուեր են։

Թուլչայի մէջ Յոյն նաւաստի մը մեռեր է քոլէրայէն։ Քիչ մը ետքն ալ Ռուս նաւու մը մէջ երկու նաւաստի և քաղաքին մէջ ալ 3 հոգի բռնուեր են։ Այսօր վերջ քաղաքը քառանթինայի ենթարկուեր է յուլիս 16էն 'ի վեր։

Կեսարիայէն մայրաքաղաքիս Լէվանթ Հէրալտ լրագրին գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Բերգամոսի և Չէնկիւրիի գաւառաց մէջ այս տարի ցորենի հունձքը շատ նուազ եղած է, այնպէս որ շատ տեղեր և ոչ իսկ ցանուած ցորենը կրցեր են քաղել։ Իզմիտի մէջ ալիւրին գինն անցեալ երեք ամիս առաջուան գնէն եռապատիկ բարձրացած է։ Կեսարիոյ մէջ կրկնապատկուած է, իսկ գարիին գինն եռապատկուած։ Այգեստանները նեղութիւն քաշել սկսած են, և շատեր ուտելու հաց չունենալով, ուրիշ տեղեր կը գաղթեն։ Կովերն ու եզները քանի մը գնով կը ծախուին։

Իզմիրի մէջ հրդեհ պատահելով, 1240 խանութ, 3 խան և 2 բաղնիք մոխիր դարձեր են։ Բայց ամէն վախը շուտով մարելու տեսնելէ է հրդեհին փասը։

Բուլկարի երկաթուղեաց անօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ Բէյազիտէն Իւսքիւպ չինուած ճիւղը

ուարուած ըլլալով՝ յուլիս 19 էն 'ի վեր բանիլ սկսած է ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
[illegible]

27 յուլիս ուրբաթ		իրիկուն	37 15
26 »	չաբաթ	առաւօտ	
	բացուելու		37 14
	կէս օր		37 15

Կ. Պոլիս 27 յուլիս

Օսմանեան ընդհանուր բանկին		Անգ. լիր.	11.17
Գրէտի »	»	Ոսմ.	15. 32
Գրէտի Մօպիլիէ-Թիւրք			4. 60
Երկաթուղեաց հին		Ճու	152
»	նոր		66 1/2
Փոխ. 1863		»	352
» 1865		» »	364
» 1869		» »	321
Թրամուէյ		Ծանքիր	15.25

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

Այս շաբթու Քաղաքական ժողովին երկու նիստ բրաւ երեքշաբթի և հինգշաբթի օրերը, երկու ալ կիսատ և խառնաշփոթ նիստ, որոց նմանն երբէք տեսնուած չէր Հայոց Պատրիարքարանին մէջ։ Ազգային վարչութեան բարձրագոյն ատեանը դառած ռամիկ, եռանդ և [illegible] ասպարէզ դարձած, անմիաբանութեան պատկերը խայտառ անհետացած, մէկ խօսքով՝ ազգին ամենէն կարեւոր եկեղեցական գործերը անօրինելու փոխ և նախրական պաշտօնն ունեցող ժողովը կուսակցական ոգւոյ, կրից և հակառակութեանց բոյն եղած է։ Երեքշաբթի օրը Սամաթիոյ եկեղեցւոյն խորհրդարանին մէջ ընտրողական ժողովոյ ատենապետն և անդամներէն մին գրաւ կռուեցան՝ Ատենապետութիւնը գործադրելու և Նոր Թաղ. խորհրդականները ընտրել տալու պատրաստ միջոցին, վերջ ընտրողական ժողովոյն նախագահն և երկու անդամք ալ Քաղաքական ժողովոյ մէջ կռուելու բռնուեր են Քրիստոսատուր էֆէնտիին հետ, ձայները բարձրացեր, նախատական խօսքեր եղեր, Ս. Պատրիարքին յորդորանքներն ու աղաչանքն անլսելի եղեր, վերջապէս ենասպեճներուն միջամտութիւնն հարկ եղեր է։

Հինգշաբթի օրն ալ Գատըգեղի Թաղականաց խնդրոյն առթիւ Ս. Պատրիարքին և Քաղ. Ժողովականաց մէջ անհամաձայնութիւն մը ծագեր է։ Քաղ. Ժողովականք պահանջեր են, որ Ս. Պատրիարքը պաշտօնական ծանուցում մը գրէ լրագրաց ազդարարելու թէ Գատըգեղի Թաղ. խորհրդէն հրաժարեալ եղեր այս Պէյլէրեանի քովէկէշերու 15000 ղրշ վար դրուած ըլլալն յայտ ըլլալ է։

Ս. Պատրիարքը յանձն չէ առեր այդ և ծանուցման խորհրդութեան մը սոսկ հանել. այսչափ մը ծագեր է, ժողովականներէն ոմանք ճնշամբ սպառնացեր են Ս. Պատրիարքին վրայ, և անպատեհ ու անպարկեշտ կերպիւ վարուեր են փոխութեան դէմ։ Ասոր վրայ Ս. Պատրիարքին համբերութիւնը հատներով՝ հրաժարելու յայտարարութիւն ըրեր է, և լուծման նշանով, հրաժարագիրը պատրաստեր է երկու օրինակ, մէկն Ընդհանուր ժողովոյ ներկայացընելու, և միւսն ալ Բ. Դրան։

Այս փոխմանը քանի մ'ամսէ 'ի վեր կը նախատեսէինք ։ Ս. Պատրիարքին և Քաղ. ժողովոյ մէջ անհամաձայնութեանց անդրպետը սակաւ կընդարձակէր, ազգային վարչական գործերն որ քան զօր կը փոթորէին, և այնպիսի վիճակի մը կը հասնէին, որոյ ասկէ աւելի անտարբեր կենալ անհնարին էր ։

Երեսփոխանական ժողովոյ պարտաւոր էր նկատողութեան առնուլ այս ծանր և սպառնալից վիճակը, և չասաւ, բայց Ս. Պատրիարքին հրաժարականը կանխակալեալ կ'ըմբո-

* Կըսուի թէ Յ. Պօղոսեան Գալուստ պատուելին հոն գտնուելով՝ կարող յաւստիններն բերելէ բաժնելու քանացած ժամանակ կասի մ'այ ինչ կերեր է. կըգտնին եւ մէկ տեղուն կտորեր է։

փոխնէ զայն իր Թեմականքին, և իր պարտքը կատարելու հարկին մէջ կը գնէ ։

Հետեւեալ նամակը՝ որ Գատըգեղէն գրուած է մեզ, վերջերս դժբաղդութեան առիթ եղող խնդրոյն մանրամասն նկարագիրը կը ներկայացընէ ։

28 յուլիս 1873 Գատըգեղ.

... Խմբագիր

Գատըգեղ՝ որ ժողովրդոցը բոլոր Թաղերէն աւելի լուռ էր և հանդարտ, այս միջոցիս նախկին յուզմանց և անկարգութեանց թատր մը դարձաւ չորրիս Քաղ. Ժողովոյ, որ Գատըգեղի խնդրոյն մէջ կուսակցութեան մը պղտոր կը ծածկէ, և անոր փառաց համար իր պաշտօնին պարտաւորութիւնը կը լքէ ։

Այս դրոյն վրայ հաւատքին և բարեպաշտութեան գրուած է, և անոր առջ խմբուած են զօռ մը մարդիկ, որոնք թուով սակաւ, մարդ թողնելու տեսակ մը ազնուականութիւն կը ցուցընեն, և Թաղին գործերուն վրայ տիրապետել իրենց կը փոխանեն ու կը զուարթանան, և քաղ. ժողովն սատար կը գտնեն ։

Ասկէ առաջ Թաղ. խորհրդոյ անդամներէն երեքը կը հրաժարին պաշտօնէն, և ատենապետին հետ երկու խորհրդականներ միայն կը մնան ։

Հրաժարեալներէն մին քանիցս անսուշն է, Եփրեմ աղա Թէլլէրեան, որ ամէն ատեն ալ իր հաշիւը Թաղ. խորհրդոյ տալու թէ և պատրաստ՝ երեք ու կէս տարիներ ասանց հաշուետուութեան կանցնէ ։ և հրաժարած ատեն Թաղ. խորհրդոյ դրամը խառնում մը միայն կուտայ իր հաշիւը յանձնելու համար, և կը մեկնի ըսելու ։ Ասկէ առաջ Թաղ. խորհուրդը Բանկային հաշիւը և պատրաստի համարը կը պահանջէ, Ե. Տէրտէրեան իր երեք ու կէս տարուան գրեանը վար կուտայ, իր խառնման և պարտաւորութեան կը դրէ, և կը խոստովանի Թաղ. խորհրդոյ յանձնելէ եկեղեցւոյն բանալին, զոր պահելու պաշտօնն է հաւանելի չունէր իր հրաժարած ժամէն վերջ Թաղ. խորհուրդն առաջ մեկն կոչեց ալ Ազգ. Վարչութեան բողոք կը բանալ կատարուած ապօրինաւորութեան դէմ, և միւս կողմէ տեսնելով որ այս և ուրիշ հոգեւորական խնդրոց մը համար ընտրութեան գործը պիտի երկարաձգի, Քաղ. Ժողովոյ կատարեալ քանի մը անդամանակաց խորհրդականներ ընտրել ։

Քաղ. Ժողովը նկատողութեան առնելով ամբողջանակեալ խորհրդականներ կարգելու հարկ չունենալ և կորոյ և հրաժարեալ կասեցաւ Թաղ. խորհուրդն՝ որպէս զի Տէրտէրեան անդամը պաշտօնէն չարունակէ իրենց պաշտօնավարութեան նորեն ։ մինչեւ որ հրաժարեալ անդ նոր ընտրութեան համար պէտք եղած անօրինութիւնն ըլլայ ։ Իսկ Տնտեսական խորհրդոյ բանկային և ուրիշ հաշուոյ խնդրոյն մը կարգադրութեան համար անձամբ Գատըգեղ գալ կախոսէր ։ և բանկային սնտուկը խորհրդարանին կանչելով կը հրաւիրէ, գիշեր, որ ըստ օրինի ներկայացընէ Թաղ. խորհրդոյ իր հաշիւը ։ և բանից զանուած ազգային սատակ Բանկային սնտուկը կը գննագրէ ։ Հաշիւ սալ չունէր, և վերջապէս նոյն ընկերներով կը խնդրէ զայն ուղղակի Տնտես. խորհրդոյ ներկայացընել ։ և պատրաստ գտնուելով զայն պահած է իր քովի անոր հրաժարելէն համանայն յանձնել, որու որ անկ է ։ Տնտես. խորհուրդը խաղաղաւորաբար կը հասցընէ անոր խնդրոյն Թաղ. խորհրդոյն սպառնալիքով ու եկեղեցւոյ սատակը եկեղեցւոյն ատամը կը գործէ, և հրաժարեալ պաշտօնէին հաշիւը կատարէ ։

Թաղ. խորհուրդը Քաղ. Ժողովոյ հրահանգին համաձայն իր պաշտօնը կը շարունակէ ։ և կ'ուզէ որ բանկային տեսչին հաշուին առնել, և Քաղ. ժողովն ալ, ինչպէս որոշած է՝ նոր ընտրութեան հրահանգն յուզարկէ ։ Այսպէս բանկային տեսուչը մի միայն իր հաշուեցոյցը Տնտես. խորհրդոյ կը մատուցանէ սատակ տարաբաղդութեան, և իր քով 15000 ղրշ գումար մը ըլլալն երեւան կելնէ ։ բայց հաշուեցոյցը չակերտ սարրաֆին, և եկեղեցւոյ սատակ Թաղ. խորհրդոյ կամ Տնտես. խորհրդոյ յանձնել ։ Տնտես. խորհուրդը միայն հաշուեցոյցը ստորագրել ասոր կը յաջողի ։ իսկ դրամը անձնար կեցլալ սանուց և այն աստեն կ'առնէ, բանկային տեսչին սեփական սարրաֆը Քաղ. ժողովոյ անդամներէն, և հրաժարեալ պաշտօնէին ձեռքէն եկեղեցւոյ սատակին սանհիչը կը խնդրէ ։ Թաղ. խորհրդոյ մէկ նոր բողոքագրին 'ի պատասխան հաշուեցոյցը կուղարկէ և կը ծանուցանէ թէ բանկային տեսուչը ստորագրեալ ընթացքի մէջ գտնուած է և թէ Քաղ. ժողովը այլեւս եղածը կը տեսնէ ։

Այս կէտէն անդին Քաղ. Ժողովոյ մէջ գործնական գործառութիւնը կեղծին սանիկ ունենալ ։ նախ բանկային տեսուչը եկեղեցւոյ հաշուառութեան, և անոր հրա-

ժարելոյ ընկերներէն մին Տնտես. խորհրդոյ անդամ կընտրուին ։ Թաղ. խորհուրդը կրկին անդամ ուղղակի առ Քաղ. ժողով բողոք կը բառնայ, և եկեղեցւոյ բանալին կը պահանջէ ։ Բայց Քաղ. Ժողովը ինչ ըսէ արդէն ։ ոչ Թաղ. խորհրդոյ հրաժարեալ անդամոց տեղ նոր ընտրութեան ընելու համար իր տուած խոստումը կը յարգէ ։ ոչ Տնտես. խորհրդոյ յօժարադրին կարեւորութիւն կընծայէ ։ ոչ Թաղ. խորհրդոյ բողոքներուն կը լսէ ։ այլ Թաղ. խորհրդոյ երեք անդամոց արդէն ընդունուած հրաժարականը անընդունելի կը դատէ՝ պաշտօնական վրայ հիմնելով է բանալին և իր պաշտօնը Թաղ. խորհրդոյ հաշուոյ չէ կը յանձնէ այն խաղաղ մանրուածին առաջ եղած ժամանակ սպասած եմ այս պաշտօնը ։

Թաղ. խորհուրդը՝ Քաղ. ժողովոյ այս հակասական որոշումը, 'ի նորոյ բանկային տեսչին բրած յայտնի պաշտօնազանցութիւնը և իր բողոքներուն անլսելի մնալը տեսնելով՝ վերջին բողոքագիր մը կը մատուցանէ առ Քաղ. Ժողովն ։ կը յիշեցընէ անոր երեք հրաժարականաց ընդունուած ըլլալը ։ բանկային տեսչին ապօրինաւոր արարքը ։ Տնտես. խորհրդոյ կոչումն ու պաշտօնավարութիւնը ։ և կը խնդրէ որ հրաժարեալ խորհրդականաց կարծ յաջորդներ ընտրել ինչ որ է՝ խնդրէ իրեն, որպէս զի նախ այդ մասին սխալ եղած գրաւ ու բաղդատութիւնը սոյն ինչպէս որ օրէնք է ։ իսկ Թապէրիք կը յուզուին և բազմաց հանդէպ մը կը ներկայացընեն բանկային տեսչին ապօրինաւոր ընթացքին դէմ, և եկեղեցւոյ սատակը կը խնդրեն ։ Ասոնց պատասխանն ալ Քաղ. Ժողովը չէ տուեր ։ երէկուրը մէկ կին ներկայացը կընդունէ կը շարժի, բանկային տեսուչը կազմիք որ նորէն պաշտօնի անցնի ։ Հետեւաբար երեք հրաժարեալ խորհրդականները կը կանչէ, միացուց անդամներէն մին ալ իր ազգականներէն մէկուն միջնորդ պաշտօնաւոր Քաղ. ժողովոյ առաջնը կը ներկայանայ, մինչ միւս կողմէ կը հեռանայ, և Քաղ. ժողովը այնպէս օրէնքն եղիշ հրաժարեալ և անդրադարձ խորհրդականները պաշտօնի վրայ դառնալով Թաղ. խորհրդոյ տեղ կանչեց, զոր մեծ աղայն մտօ կը կը վերադարձ դրաւ, և անոնց պաշտօնավարութեան առջ կը դնէ Թաղին գործերը մանաւանդ 15000 ղրշ. որպէս թէ, այդ մարդոց հրաժարականներն ընդունուած չըլլային, որպէս թէ պաշտօնի վրայ գտնուէին, որպէս թէ անդին ալ սրբից մարմին մը չկայր բաղդատելու Տնտես. ու Թաղ. խորհուրդներ չկային բանկային տեսչէն հաշիւ սխալ ։ Քաղ. Ժողովը նաև պաշտօնական ծանուցում մ'այ կուտայ հրատարակելը բանկային տեսչէն 'ի չըլլալու համարելու և խնդրոյն տարերը դրին առաջ իր անօրինութիւնն արդարացընելու համար, որու դէմ Ս. Պատրիարքը կը բողոքէ ընդունելոյն ։

Խղճութեան պատմութիւնը՝ որոյ ամէն մէկ պարագան հաստատող պաշտօնական թղթեր կան Թաղ. խորհրդոյ քով, յայտնի ցոյց կուտայ որ Քաղ. Ժողովը իր այս հակասական և ապօրէն ընթացքին արդարացընելու համար փաստ մը չունի բնաւ ։ և եղելութիւնն ամէնէն աւելի պայծառ բացայայտ մ'է Քաղ. Ժողովոյ դէմ ։

Նախ՝ եթէ ըսէ թէ Թաղ. խորհրդոյ երեք անդամոց հրաժարականը պաշտօնաւոր վրայ հիմնելով ընդունուած՝ անընդունելի գտուեցի արդարութիւնը և օրինաւորութիւնը սխալ պաշտօնավարեալն —ինչո՞ւ արդէն այդ հրաժարականները կանխաւ ընդունեցիր նոր ընտրութեան որոշում ըրիր, և զայն ինքզինք չըրաւ. ո՞ր օրինաց արդարութեան ապօրինաւոր ընթացքի մէջ գտնուող հրաժարեալ խորհրդական մը նորէն պաշտօնի կոչեցիր ։

Երկրորդ՝ եթէ ըսէ թէ բանկային տեսուչը սատակը Թաղ. խորհրդոյ չէ յանձներ մեծամասնութեան չունենալուն համար և այս պատճառաւ յանձնուլ չէ, օրինաւորութիւն պիտի պահպանէ — երբ այդ Թաղ. խորհուրդը հրաժարեալ անդամոյն տեղ գոյ գտնուած եկեղեցւոյն սատակն առնելու չափ ձեռնհաս չէր, ինչո՞ւ արդեամբ անոր հրաժարեալ պաշտօնէից Տնօրէնութեան հետ պատասխանատուութեան ներքեւ Թաղին գործերը անօրինելու, ինչո՞ւ սատակը կառավարելու անոր յանձնեցիր, և բանկային սատակն անոր չտրուելու օրինաւոր պատճառ մ'ըսելու. Տնտես. խորհուրդն ալ զայն խնդրեր և չէր կրցեր սատակել ։ Արդեօք անդամոց ամէն մը, հրաժարեալ խորհրդական մը, աւելի իրաւունք ունի ազգին սատակին վրայ տեղ ալ ըլլալ պահելու, քան Թաղական և Տնտեսական խորհուրդներն ։

Երրորդ՝ եթէ ըսէ թէ Տնտես. խորհուրդը սխալեր է բանկային տեսչին ընթացքը ապօրինաւոր դատելուն համար, սխալեր է ազգին սատակ պահանջելուն համար ուսոն ևս զայն յանձնարարել չըլլալու և պաշտօնի կոչելու, Ասհմանադրութեան Հ2րդ յօդուածը սխալ բան. Քաղ. Ժողովը տնտեսական խորհրդոյ մը կազմէ որ և է խնդրոյ մը վրայ արուած որոշումը կըր- նայ միայն Ընդհանուր պաշտօնէութեանը ։

բայց պարտաւոր է գործադրել խնդիրը անոր յանձնել ։ և կրկին քննութեան պահանջել, ինչո՞ւ աւելին, Քաղ. ժողովի զանձ իր գին ամեն(?) խնդիրը Տնտես. խորհրդոյ դիմելով՝ առաջէն անօրէնութեան արդէն։

Այսպէս օրէնքը, արդարութիւնը, և ուղիղ բանը սխալեցաւ կը գտնուի այսօր Քաղ. Ժողովոյ ընթացքը, որ կուսակցութեան ոգւոյ, խորշելի հակառակութեան և անձնական նկատումներու արդիւնքն է, և եթէ եղած բարքն նկատի առնուին չգտան Քաղ. Ժողովոյ ատեան, ոչ միայն Գատըգեղի Թաղեցիքը այլ և բոլոր ազգային հասարակութիւնն ընդհանրապէս Քաղ. Ժողովոյ բռնած ընթացքին դէմ սրտմտած են, և անհամբերութեամբ կսպասեն որ Երեսփ. Ժողովն անտարբեր վերջ դնէ այս անհանդուրժելի ընթացքին, որ ազգին ներքաւորութեան աղքատ անձինք ազգային կընտրանք են համայնքի թուի անձնական շահու ազդեցութեան, որ ազգին գիրքը գոծցուց, որ Պատրիարքական իշխանութեան արժանապատուութիւնը նսեմացեց ամենուն առջեւ, որ ընտրութեան ու Թաղ քանդեց, և Թերեւս որ մ'այլ մեր միջի չունի զարնել և խառնել ընտրանքին կայծը յանուն ազգասիրութեան և յանուն օրինաց։

Թաղեցի ․Գ․

Ահաւասիկ Քաղ. ժողովոյ Պաշտօնական ծանուցումը ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Գատըգեղի Թաղ. խորհրդոյ մեծագոյն մասն, այսինքն վեց խորհրդականներէն չորսը լոկ հրաժարման Քաղ. Ժողովոյ ներկայանալով վերջին շաբաթ ատեր Թաղին, իրենց մէջ ծագած անհամաձայնութեան պատճառները բացատրեցին և յայտնեցին թէ Յովս. Էֆ. Պէյլէրեանի հաւաքութեան տակ գտնուած բանկային հաշիւը և նոյն հաշուէն գոյացած 15000 ղրշ. մօտ գումարը Գատըգեղի եկեղեցւոյ մէջ 'ի պահեստի դրուած է, մինչեւ որ անհամաձայնութիւնը բարձուի և խորհուրդն իր ամբողջութիւնը գտնէ ։ Քաղ. Ժողովը խորհրդոյն մեծամասնութեան այն յայտարարութեան վրայ Յովս. Էֆ. Պէյլէրեանի նկատմամբ հաշուոյ մասին եղած ապահայտութիւններն անհիմն գտնելով և տեսնելով որ ներկայացող չորս խորհրդականք իրենց մէջ կատարեալ համաձայն են, յորդորեց զիրենք որ շարունակեն իրենց պաշտօնն ազգասիրաբար, և խորհրդոյն մեծամասնութեան որոշմանց ու տնօրէնութեանց ներքեւ գտնեն թէ՛ բանկային վերոյիշեալ գումարը և թէ՛ Թաղին ամեն խնդիրները, ինչպէս որ Սահմանադրութիւնը կը պահանջէ ։

Ըստ որոշման Քաղ. ժողովոյ սոյն ծանուցումն 'ի պաշտօնէ հրատարակութեան տալ արժան դատուեցաւ ։

26 յուլիս 1873
Պատրիարքարան Հայոց
Կ. Պոլիս

Սամաթիոյ խնդրոյն և երեքշաբթի աւուր անցից վրայ ալ երկու նամակ եկած է մեզ 'ի հրատարակութիւն, բայց այս անգամ տեղ չունենալով, երեքշաբթի աւուր կը թողունք ։

ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐԸ
(Տես. թե. Թի. 1411)

Ըսած էր ․

«Մեր մատենագրութիւնը, պզտի բացառութեամբ մը՝ բոլորովին եկեղեցական եղած է ․ և թող ներուի մեզ ըսել՝ թէ չափականները չեն բաւեր ո՛չ լեզու մը կազմելու և ո՛չ ազգի մը զարգացման վրայ մեծ ազդեցութիւն ունենալու ․ գրական բաւեբու անգամ պակասութիւնը հայ մը չկայ որ զգացած չըլլայ, որքան ալ հմուտ ըլլայ իր լեզուին ․

Այս խօսքին մէջ մեր բարեկամը կը յայտնէ՝ թէ լեզուի մը բարգաւաճութեան վերլուծական փորձը ո՛ր կողմով կատարուիլը չգիտեր ․ Ճառականը, կրօն ․ չբաւեր լեզու մը կազմելու ։ Մեր լեզուն Ճառականը չէ նած չէ, այլ Ճոխականը մեր լեզուոյն ցեւ լեզուին բարգաւաճութիւնը, որ կրօնքի մը և մեծասանդ Աղեկեան կը-

բոնքի մը վերացական գաղափարներ կրցեր է բացատրել. և ոչ միայն գաղափարները՝ այլ և զգացումները, և ասոնց ալ զանազան աստիճանացն համեմատ զանազան ներգործութիւն համեմատելով: Արուեստական լեզուի մը յատկութեան չափը վերացական գաղափարի նշաններ ունենալէն կը փորձուի. մեր բարեկամն այս կողմանէ կը կշտամբէ մեր մատենագրութիւնը ըսելով թէ «ստոյգ բացատրութեամբ բոլորովին եկեղեցական էր, որ նոյն է ըսել վերացական է»: Ես ալ կըսեմ՝ թէ ո՛րչափ ժողովուրդ մը յառաջադիմէ, նոյնչափ լեզուն իւր վերացական գաղափարները կը շատցունէ: Բնական գիտութեանց կամ ուսումնական առարկայից մասնաւոր դէպքերը յոյժ աղքատ լեզուով մ'ալ կը կատարուին, որովհետև թանձրացեալ են, և մարդ նոյն խնդրոյ նշանացի ալ կրնայ կատարել. իսկ ընդհանուրները կամ ուսումները, որովհետև վերացական են, հարկին չէ ուրիշ կերպով կատարել. յաջողակ լեզու և առատ բառ պէտք է: օրինակի համար Աւստրալիոյ վայրենիները չորս թիւէն աւելի չեն կրնար համրել, որովհետև դիւրին է ձեռքի չորս մատները նշանի առնել գնել, և զանոնք իրենց գաղափարին հետ կապել. սակայն թուաբանութիւն ըսուած գիտութեան մի գաւառաբնայ դէպքն է, իսկ Հայ մատենագրութիւնն երկնային աններեւոյթ զօրութեանց անմեռելի գնդին նիւթով կընծայէ իր չափականով, սա ալ նոյն գիտութեան դէպ 'ի վերացականութիւն երկնցած ընդհանուր առածն և ուրիշ օրինակ մ'ալ. «Վերնետուած քարը վար կիյնայ» երկրաբանական խիստ մասնաւոր դէպք մ'է, զոր համր մը նշանացի քեզի կրնայ հասկցնել. բայց «ամեն ծանր մարմին վար կիյնայ» առածը՝ որ ընդհանուր կամ վերացական է, չկրնար հասկցնել, որովհետև բառ չունի ատոնց համար:

Ուրեմն հազարաւոր տարիներ յառաջ վերացական գաղափարներու գործածուած լեզուն, այսօր ալ գիտութեանց՝ որ վերացականութիւն են՝ կրնայ գործածուիլ: Բառերու պակասութիւնը զգալ չըլլար, ամեն գրող իւր վրայ փորձած է. բայց ո՞ր կողմանէ է այս պակասութիւնը, կերևի թէ մեր բարեկամը փորձած չէ. լեզուէն յոյժ յուսալ է պահանջել՝ որ ամեն մեր ներքը կատարուած ոգեկան շարժում բացատրէ: Լեզուն մտածութիւն, այն է՝ գաղափար, դատումն և իմաստասիրութիւն բացատրելու միայն պարտաւոր է. Հոգւոյն յղացումները՝ դեռ մտածութիւն չեղած՝ կուզե՞ս որ բացատրուին, զա կարելի չէ հոգեկեն լեզուով: Հրբեզէն կամ անխելք լեզու հարկաւոր է ամեն անխելական երևոյթներ բացատրելու համար. յղացումները մեր հոգւոյն մութ խորշէն դուրս գալով իբրև սերմ մեր մտաց մէջ կը բուսնին և այսպ կը բացատրուին: Աւտի եթէ գիտես հայերէն լեզուն իւր բոլոր բառերովը և ձևովն ու բարդելու յատուկ օրէնքովը, մտածութեանցդ բոլոր կերպերն ալ կրնաս գրել կամ խօսիլ. իսկ եթէ ոչ, նեղը կիյնաս. բայց ան ատեն յանցանքը հայ լեզուին չէ, այլ հայ անուն գրագէտին դժբաղդաբար ագիտութեան. լեզուին կատարելութեան մէկ նշանն ալ քերթականական վերլուծութեան մի ներքև կնալն է. այն է մտածութեան բոլոր տարբերանները բացատրող բառերուն և ձևերուն ընդհանուր առաւելու. ասոր դասաւորութիւնը. իւր մեր մատենագրութիւնը գիտնական այսօրինակ փորձէ մի անցեր է. կամ այսօր ամեն դպրոցի մէջ տղայի մը ձեռք քանի մը հեղինակի քերականութիւն կրնայ գտնուիլ հայերէնի համար, նշան է թէ հայն ալ յատուկ բարբառ ունի, որ ոչ թէ կայն ի կայն կերևոյ հայոց կոտեէն, այլ իբրև քանոն 'ի ձեռին կը գտնուի՝ հայ բարբառոյ շնորհքը տապալելու վրայ եղող վերջանալ և այլանդակ բառերը և ձևերը չընկելու համար:

Ըսած էր մեր բարեկամը.

«Լեզուի աղքատութիւնն առէմ չէ այնպիսի ազգի համար՝ որուն կեանքը բոլոր կռուով և թշուառութեամբք անցած է»:

Մեր լեզուն աղքատութենէն զերծ ցուցի չորրորդ պատերէն նոյն՝ վրան արբերդութիւն մը կարդալ է. սակայն լեզուի աղքատութեան պատճառ չէ Հայաստանի դարաւոր ձախող սակաւեց խորու հասէ վրայ դալը. Հայոյն մինչև վերջին անկման թուականը նորա մատենագրութիւնն այսպէս եղած է՝ որչափ Յունաց և Եւրոպացւոց, որ նոյն ժամանակի ամենէն գիտուն ժողովուրդք կը համարուէին. Լեզուն խաղաղութիւն չէ որ գրողէ մը նոր խցկի մը անկիւն նստած առեղ չորացնէ. ընդօրինակութիւն չէ՝ որ հին աւանդ վանականաց մէջ իւր անկիւն խորշը իբրև ձեռագիր գաղափարէ. իմաստասիրութեան ներքև հայեցողական գրութիւն մը չէ՝ որ մարդ իւր գիտակցութենէն դուրս հանէ. եթէ այսպէս ըլլար, Հայոյն դարաւոր անկմանց նուաստ լինելը լեզուին աղքատութեան պատճառ կրնար ըլլալ. Մեր բարեկամն ալ այս կարծիքն ունենալուն համար է՝ որ կըսէ «լեզուն գործիք մ'է». Այո՛, լեզուն գործիք մ'է ճշուն և դիւրադարձ որ մարդուն կրից և հոգւոյն յղացումէն գոյացած մտածութեանց կը ծառայէ. որչափ կիրքերը և մտածութիւնք առատանան և այլափոխին, նոյնչափ ասոնց յատկացած գործիքը կաճի... Մեր երկիրը եթէ չունենար այն աշխարհակալական փառքը՝ որով շրջապատեալ էր թշնամի գրագէտներ, եթէ չունենար այն երևելի առաքելութիւնը, քրիստոնէութիւնը, որով Ասիայի ազգաց կատուղի և ուրիշ առաքելութեանց առաջնորդ դարձաւ. իսկ կրօնի դրութեամբ կամ վերացական գաղափարի միջավ Եւրոպիոյ ամենէն ծանր պատեան ազգերու ընդ ունից գտնուեցաւ. եթէ չունենար այն դիպուածական քաղաքականութիւնը՝ որով մերթ Յունաց, մերթ Լատինաց, մերթ Ասորւոց, մերթ Թաթարաց, մերթ Պարսից, մերթ Հռոմայեցւոց, մերթ Եգիպտացւոց, մերթ Վրացիկանի որդւոց և այլոց հետ 'ի յարաբերութեան կը լինէր, իրաւունք կը լինէր Հիւսիսային Լեհաց, Կովկասի լեռնականի, Աւստրալիոյ վայրենի խօսել և լեզուի ու մատենագրութեան կողմանէ ասոնց հետ դասուելու: Երբոր այսպէս չէ, մեր բարեկամին աղբերդութիւնը մեր ազգի լեզուին համար չէ. կամ բերած պատճառը մէջ—պատճառ է:

Ըսած էր.

«Արժ. Աբգարեան կ'կարծէ թէ մեր աշխարհի նոր գիւտերը բացատրելու օրէնքներն ու անի մեր լեզուն բարգաւաճութեամբ. հաս ալ բոլորովին համամիտ չեմ»:

Այս մասին ալ երևելի հայերէնագէտ և լեզուագէտ գերմոն Բագրատունոյն կարծիքը մեր բարեկամին առջև կ'օրինակեմ. Հեղինակի մը որ բոլոր կեանքը Հայ լեզուի բարւոքման զոհած է, և Հայերէն լեզուի բանաստեղծութեան գեղեցկութիւնը Հելլէն, Լատին, Գաղղիացի և Անգղիացի գրով թարգմանութեամբ լեզուագէտներու զարմանալի ըրած է. Ահաւասիկ.

«Ցոլացումն և բառ կարի կատարեալ հմտութիւն... բարդութեանց թէպէտ և չիցէ յառաջին սկզբանց քերականի, մանաւանդ հանգամանաց, բայց ոչ սակաւ հարկաւոր է յանձնելն տոգորութիւն ամենայն քերթողական մասանց և 'ի գիտնօրէն և ճարտար խմնաւոր և վարել աղօթք 'ի պէտս Արարքն բաւական են առ 'ի նախնեաց կարգեալքն առ մեզ բարդ բառից և ածանցեալք առ իւրաքանչիւր ուժով հնարաւորութեան այսպէս, այլ քանզի այժմէն իսկ ամ և իցէ հարկ լինի երբէք երբէք յօդել յարմարել բարդ մի կամ ածանցական, նա և 'ի բնաւորութենէ լեզուիս մերոյս իսկ ծնանին երբեմն ընդ գրչաւ, և ևս առաւել յայտնեցաւ, յորմէ ազգն յարգ... 'ի խնդիրն և բերաւ ազգի գիտութեանց և արուեստից ժողովրդոց նախանձաւոր, առաւել ևս պատշաճ այնպիսի հայթայթանաց անշուշտ պէտք լինիցին. սակայն ոչ մնողունակ... գրոց խնդիր, առ բառ կարգի և պատշաճ յօրինուածով օտարաբնոյ յօրինուած լեզուին յարմարել առ 'ի պէտսն զրուցի... և զայն բառ բնիկ հարազատ խնդրեսցէ և օրինաց առանց ամէ 'ի գործ, և մի՛ խառն 'ի խառնին անհամեմատաբար և աներկբայ և անպատշաճ 'ի գործս հանել զօր ամենայն՝ տագանելով գեղեցկութիւն (մեր) շնորհ և զօրաւորութիւն»:

Գիտնալ պէտք է՝ որ մեր բարեկամը բարդութեան օրինաց չհաւնելուն ո՛չ պատճառ տուած էր, և ո՛չ ալ մեզի համամիտ չըլլալուն պատճառն բացատրած էր. ուստի ասոր դէմ մեր պատասխանն իւր ամփոփութեամբ չափէն չիյնայ որոշել:

Խօսքս կը վերջացնեմ սա եզրակացութիւնը ցուցելով՝ որոփ մէջ բերելով. «մինչ որ գրող լեզուի կրթութիւն ըրած ու ազգային մատենագրութեան հայելին առած չէն, գրաբարի ներկայութենէն կխուսափին ինչպէս աստուած խնկածուէ. բայց ինչ օգուտ. հանդայ գրագէտները մեր մատենագրութեան չհասնելու չափ յառաջադէմ են, չարչարելով կը չարչարեն պէտերէնն ու զգեստ մտքերը, կը բամբասեն իբրև յիշեալ մեալ, կը զրպարտեն իբրև հալածիչ, կը կշտամբեն իբրև մի առարկայի միայն յատկացած լեզու անբաւական յոյլում ամենայնի, և բանաքաղ կը պահեն օտարամոլ մտածութեամբ»:

1873 յունիս 18 [illegible]

Հայր վանից Արմաշու

'ի Ս. Կ. վանս [illegible]

Կիմանանք թէ Տօքթէօր Ռ. Փ. Զէլիքեան՝ որոյ գովութեան արդէն ծանուցած էինք. ուսմնական արհաւրութեամբ պատճառաւ հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքէս մեկներ է՝ մէկ երկու ամիս չափ Գերմանիոյ հանքային ջուրերը մտնելու համար:

. . . Խմբագիր.

Ռուսչուքեան վարժարանի Հայ աշակերտի մը յանկարծ ծնծուելուն ու բանտարկուելուն նկատմամբ՝ նոյն վարժարանի աշակերտաց մէկուն ստորագրութեամբ Մանզումէի և Օրագրոյ մէջ նամակ մը կարդացի. որով կը ծանուցանէր իւր ընկերաց և ծնողաց աշակերտին ծնողաց կողմանէ որ՝ յիշեալ վարժարանի նախագահը փութացած է երկու կողմն ալ գոհացնել: Այս առթիւ, պարոն կը խնդրեմ առած ամենաստոյգ տեղեկութեանց համեմատ յայտարարել թէ զանազան աշակերտին ծնողքը բնաւ պաշտօնապէս գոհացուցած չեն, հետևաբար յիշեալ նամակագրին առած տեղեկութիւնը բոլորովին ինքնահնար լուր մ'է, և մինչև անգամ ծնողք ինչ կերպով գոհացած ըլլալնին չեն գիտեր: Արդ՝ անհամբեր կսպասենք պաշտօնական կերպով իմանալ թէ՝ այսպիսի աղտոտութիւն և հակաքրիստոնէական ընթացքի մէջ գտնուող պաշտօնեայն պատժուա՞ծ է և թէ ինչ կերպով:

Խնդրեմ, . . . Խմբագիր, որ հաճիք ձեր արդիւնաւոր լրագրոյն յառաջիկայ թերթոյն մէջ ներկայս անկիւն մը շնորհել, որուն համար խորին շնորհակալութիւնս յայտնելով՝ մնամ խորին յարգանօք

27 յուլիս 1873 Նշան [illegible]

Խասգիւղ:

Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ մեզ թէ վարժարանին տարեկան հարցաքննութիւններն հետևեալ կերպով պիտի կատարուին բնակութեան ժամ 4.

Յուլիս 31. Երեքշաբթի. Կրօնագիտութիւն և Հայերէն.

Օգոստ. 1. Չորեքշաբթի. Թուաբանութիւն և Աշխարհագրութիւն.

» 2. Հինգշաբթի. Գաղղիարէն.

» 3. Ուրբաթ, Տաճկերէն, Գեղագրութիւն և Գծագրութիւն.

Օրթագիւղի Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանի խնամակալութիւնն ալ կը ծանուցանէ մեզ թէ վաղը՝ կիրակի՝ վարժարանին աշակերտուհեաց պարգևաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարի ժամ 6ին.

. . . Էֆէնտի.

Կը խնդրեմ որ հետևեալ ազդը հրատարակել բարեհաճիք ձեր պատուական լրագրոյն միջոցաւ.

Հնմարանի երկսեռ վարժարանի աշակերտաց պարգևաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակէ օրը 'ի ժամ վեց թուղթ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն մէջ:

Ցաւով իմք, որ Ազգային մանկտւոյն դաստիարակութեան այն խորհրդաւոր հանդէսը փառաւորելու գեղեցիկ նախանձաւորութեամբ ըղձանան՝ յօժարակամ կը փութան Ազգայինք յարգել այն հանդէսը 'ի քաջալերութիւն աշակերտաց և յաւելութիւն որդւոյն ծնողաց:

'Ի դիմաց հոգաբարձութեան Հնմ. Երկս. վարժարանի

27 յուլիս 1873 [illegible]

Խասգ. Նոր Թաղ [illegible]

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆՔ

Թոփհանէի համար վաթսուն և հինգ հազար գրշ. մեջրատուին վերջնական գնահատութիւնը պիտի կատարի յառաջիկայ երկուշաբթի օր յուլիսի 30ին 'ի Տէրի Շուրա.

Ուստի փափաքող մասնակցելու յանձնառու եղող որոշ վաճառականք կըհրաւիրուին փափաքող օրը 'ի Տէրի Շուրա վերջնական գնահատութեան ներկայ գտնուիլ:

26 յուլիս 73 'Ի Դուռն Սերասքերական

Պէյլէրպէյի կայսերական Ցարապխանէին պիտոյից համար տասը հազար փութ փայտ, որուն վերջնական գնահատութիւնը պիտի կատարի յառաջիկայ չորեքշաբթի օր օգոստոս 1ին 'ի Տէրի Շուրա:

Ուստի փափաքող վաճառականք մասնակցելու [illegible]

կը հրաւիրուին յիշեալ օրը ներկայ գտնուիլ 'ի Տարի Շուրա բլոկին մէջ վերջնական գնահատութեան ։
24 յուլիս 1873 'ի Դուռն Սպարապետաց

Լ. Տ. ՓԻՎԸՐ

Մորթի խնամոց եւ գունոյ թարմութեան եւ գեղեցկութեան համար տեսնանց խիստ հարկաւոր եւ ընտիր օծառ ։

L. T. PIVER
PARIS
A la Reine des Fleurs

Լ. Թ. Բիվէրէն հնարուած հայտրի հրեթով ընդհանուր մեծրանոց փոքրիկ Պռւլվար տը Սեպաստոփոլ թիւ 10։

A. SPONT

EXTRAIT DE LÉGUMES

Ա. ՍՓՕՆԹ

ԷՔՍԹՐԷ ՏԸ ԼԷԿԻՒՄ

Թանձրու (բոլորանեղու) գոյն եւ համ տալու։

ՔՕՆՍՕՄԷ
Պատրաստ ճաշ պատրաստուած.

ԹԱՊԻՕՔԱ
Գրէզիլեայի ընտիր տեսակներէն

ՀԻՒԹ ՄՕՍՑ
Ա. Ցեռոլ Լիէպիկի դրութեամբ շինուած եւ երաշխաւորեալ։ Կը գտնուին փարիզ, Ռիւ Ռոյէ փողոց 7, եւ ամեն նպարեղէն վաճառողաց քով ։

TCHITLI

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՈՒՐ

ՉԻԹԼԻԻ

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՄՕՏ

Կայսերական Բժշկանոցի ք. Հայքէն

Այս հանքային ջուրն Եւրոպայի մէջ գտնուած մի եւ նոյն կարգի ջրոց ամենէն հետ կրնայ մրցիլ իւր բուժական յատկութեամբը ։

Կը վաճառուի մեծ եւ փոքր քանակութեամբ Հ. Պոյիս՝ փորձելոյ ընկերութեան հիւրանոցին. Ղալաթիա Հասան Թիւ 11, Ղալաթիա Եէնի ճամի փողոց թիւ 16, 18, 20 եւ 22, Բէյոլ Տէլլալ Սիւտայի դեղարանը եւ մայրաքաղաքիս ամեն դեղարանները ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1873 ՅՈՒՆԻՍ 11 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ 'Ի ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

ժամ — Բօսֆորէն ելնող շոգենաւները

11 15 Եէնիմահալլէէն Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէօյ Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Պէպէք Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ։
11 45 Արնաւուտքէօյ Գուրուչ. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ Գապաթ.
12 Պէյքօզ Բօշաքաքէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Գուզկ.
12 15 Եէնիմահալլէէն Մեզարբ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնի Ստէն Պոյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնաւ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիկ.
1 Գավաքէն. Մեզարբուրնու. Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկէն Ռ. Հիսար Արնաւուտ. Գուրուչ Օրթաք. Պէշիկ.
1 30 Արնաւ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթա. Գուզ. Պէշիկ. Իւսկ. Գապաթ.
1 30 Հայտարէն Թարապ. Պէյքօզ Բօշաք. Գանլըճ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք Իւսկիւտար։
2 Եէնիմահալլէէն Մեզարբ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիքէ. Էմիրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
3 15 Պէօյիւքտէրէէն Պէյքօզ, Բօշաք. Ինճիրլի փողա Անատ. Գաւ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանի. Չէնկ. Պէյլէրպէյի
3 Եէնիմահալլէէն Մեզարբ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ. Պոյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ Պէշիկ. Գապաթ.
4 Մեզարբուրնէն Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկ.
5 30 Եէնիմահալլէէն Մեզարբ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիքէօյ. Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկ.
6 30 Եէնիմահալլէէն Պէօյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկէն. Գանլըճա. Ռ. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։
7 Արնաւուտ. Գուրուչ. Օրթաք. Գուզկունճ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ
8 Եէնիմահալլէէն Մեզարբ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիքէ. Էմիրկէն Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Օրթ. Պէշիկ.
8 45 Պէօյիւքտէրէէն. Պէյքօզ Ինճիրլի փողա. Բօշաք. Գանլ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք Իւսկիւտար։
9 Մեզարբուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ. Եէ-թէնիա. Պոյաճ. Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ
10 Եէնիմահալլէէն. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա Եէնիքէօյ. Էմիրկէն. Հիսար. Արնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ Դոլմապաղչէ.
10 30 Մեզարբուրնուէն Պէօյիւք. Եէնիք. Ինճիրլի փողա մահ. Պոյաճ. Արնաւ. Պէպէք. Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ։
11 Պէօյիւքտէրէէն Թարապ. Էմիր. Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկ.
11 Արնաւուտքէօյէն Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ։

ժամ — Կամուրջէն ելնող շոգենաւները

12 Պէշիկթաշ. Օրթաք. Արնաւուտ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկէն. Եէնիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ. Եէնիմահ.
1 Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Պոյաճ. Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտէրէ Մեզարբ. Եէնիմահալլէ։
1 15 Դոլմապաղչէ. Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի. Արնաւուտքէօյ. Գանտիլլի. Ռ. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկէն. Եէնիքէօյ. Պէյքօզ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Եէնիմահալլէ։
2 Պէշիկթաշ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտէրէ Մեզարբ.
2 30 Իւսկիւտար. Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Գանտիլլի. Հիսար. Գանլըճա. Ինճիրլի փողա. Բօշաքաքէ. Պէյքօզ Պէօյիւքտէրէ։
3 Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Ռ. Հիսար. Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մեզարբ. Եէնիմահալլէ։
4 Պէշիկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Արնաւուտ. Ռ. Հիսար. Էմիրկէն. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտ. Մեզարբ. Եէնիմահալլէ։
5 15 Պէշիկ. Օրթ. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար Պոյաճ. Եէնիք. Ստէն. Թարապիա. Պէօյիւքտ. Մեզարբ. Եէնիմահալլէ։
5 45 Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Արնաւուտքէօյ։
6 30 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտ. Գանտիլլի. Ռ. Հիսար. Էմիրկէն. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Եէնիմահալլէ։
8 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ. Պէպէք. Հիսար. Էմիրկէն. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Մեզարբ. Եէնիմահալլէ։
9 15 Պէշիկ. Օրթաքէօյ. Արնաւ. Ռ. Հիսար. Պոյաճքէօյ. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ։
9 30 Գուզկունճուք. Պէյլէրպ. Չէնկէլք. Վանիք. Ա. Հիսար Գանլըճա. Բօշաքաքէ. Պէյքօզ. Պէօյիւքտէրէ Մեզարբուրն. Ռ. եւ Ա. Գավաք.
Գապաթաշ Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչ Արնաւ.
10 30 Պէյլէրպէյի Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլլի. Ա. Հիսար Գանլը. Ինճիրլի փողա. Բօշաք. Պէյքօզ. Թարապ. Պէօյիւքտ.
10 30 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկէն. Ստէն. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Մեզարբ. Եէնիմահալլէ։
11 Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Ա. Հիսար. Գանլըճա. Բօշաքաքէ. Պէյքօզ։
11 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչ. Արնաւուտքէօյ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկէն. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ։
11 30 Գապաթաշ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ։
12 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ։

Խասգիւղի շոգենաւաց երթեւեկութիւնը

ժամ	Խասգիւղէն Կամուրջ	ժամ	Կամուրջէն Խասգիւղ
11 30		11 45	
12		12 15	
12 30		12 45	
1		1 15	
1 30		1 40	
2		2 15	
2 30		2 50	
3		3 15	
3 40		3 30	
4 10		4 30	
4 45		5 10	Պէշիկթաշ հանգչելով
5 20		6	
6		6 15	
6 40		7	
7 30		8	
8 15		8 30	
8 45	Պէշիկթաշ հանգչելով	9	
9 15		9 30	
9 30		10	
10		10 20	
10 30		10 40	
10 45		11	
11		11 15	
11 25		11 30	
11 40		11 50	
12		12 5	

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

27 ՅՈՒԼԻՍ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՆ ԸՍՏ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԻ

Լօնտրա 3 ամիս	դուրուշ	109 3/4
Փարիզ		23,30

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

27 ՅՈՒԼԻՍ

Անգլ. լիրա	ղուրուշ	109, 32
Նաբոլէոն ոսկի	»	87, 14
Իմբէրիալ ռուս	»	89 10
Քուրուշ	»	51, 20
Հինգ ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	104 10
Պէշլիք	»	120 20

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 27 ՅՈՒԼԻՍ

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն կարծր	Պէսարապիա	41	—43	
»	»	Աղաք	—	
»	»	Վառնա	—	
»	»	Պուրկազ	—	
«	Թէքիրտաղ		—	
»	կակուղ	Աղաք	—	
»	»	Պէսարապիա	35	—40
Եգիպտ. Թուզա		40	—42	
Ցորեն կակուղ Պուրկազ		—	—	

NORTH BRITISH AND MERCANTILE

A. D.

1809

ՆՕՐԹԷ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ՀՐԴԵՀԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Բուն դրամագլուխ	Անգլ.	Լիրա	2000000
Մինչեւ 1871ի մէկէն հրդեհին համար պահեստի դրամ	»	»	528 803
Շահէն աւելցած	»	»	250 000
Հրդեհի ճիւղին տարեկան հասոյթը	»	»	708 000

Այս ընկերութիւնն 1809ին հաստատուած, եւ իր դրամագլխէն զատ՝ շահէն աւելցուցած մեծագումարովը աշխարհիս ամենէն մեծ ընկերութեանց կարգն անցած է ։

Մայրաքաղաքիս վաճառատանց, ինչպէս նաեւ Կ. Պօլսոյ եւ Ղալաթիոյ մաքսատանց մէջ գրուած մանաւորաց վաճառքներն ապահովիլ կըտայ, նաեւ տուներ, խանութներ, վաճառատուներ գործարաններ եւ կարասիներ կապահովէ թէ Կ. Պօլսոյ եւ թէ՝ շրջակայ գիւղորէից մէջ ։

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւն առնելու համար ապահովութեան բաներ ուզողներս պէտք է դիմեն Ղալաթիա Պէզրդ. պէկ խանը, թիւ 9. առ Գ. ՈՒԻԼԵԸՄ Ր. ՅՈՒԱՆ որ ընկերութեան ընդհանուր գործակատարն է ։

Այս լրագիրը չարաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը ։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պօլիս Չինիլի խանը վերի յարկը թիւ 15 Մասիսի խմբագրատունը

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց անձնաւորները ։

ԻԶՄԻՐ. Սահակեան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Յովսէփ էֆ. Լափիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Յակոբ աղա Թանկերեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յարութիւն աղա Վարդանեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ. Գէորգ աղա Մ. Ընտոնեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր աղա Կիրեճեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փոթիքեան.
ՍԱՄ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՅՕԶՂԱՏ Մկրտիչ աղա Աշճեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ԵՐԶՆԿԱՅ. Թադէոս աղա Խազրատունեան
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Վարդանեան

Ուրիշ քաղաքներէ առաքարկելի աւգումներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ց. ՈՒԹՈՒՃԵԱՆ.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Ի ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ